

Honing Hospitality

פרשת וירא תשפ"א

GENESIS

18 / 1-8

PARASHAS VAYEIRA

¹ Hashem appeared to him in the plains of Mamre while he was sitting at the entrance of the tent in the heat of the day. ² He lifted his eyes and saw: And behold! three men were standing over him. He perceived, so he ran toward them from the entrance of the tent, and bowed toward the ground. ³ And he said, "My Lord, if I find favor in Your eyes, please pass not away from Your servant."

3. אָדֹנָי — My Lord. According to most interpretations, the word אָדֹנָי in this passage is sacred, referring to God. In taking leave from God, Abraham implored Him to pass not away from Your servant, but wait while he attended to his

guests. Abraham's action shows that "hospitality to wayfarers is greater than receiving the Divine Presence" (Shevuos 35b; Shabbos 127a). Abraham's departure from God was not disrespectful, however, because he knew that by hurrying to serve God's creatures, he was serving God Himself (Tanchuma Yashan). The lavish service he rendered them illustrates the alacrity with which he served God.

SABBATH SHIURIM

24

3

P. Miller

while in session? (4) And why was Abraham so despondent at not receiving guests, just at this particular time, after the circumcision? Surely he did not spend every moment of his time in hospitality; there were other activities that occupied him? Yet his disappointment was so intense, that God sent His angels in order to save it. And furthermore, when his 'guests' did arrive, Abraham, according to Rashi, was communing with God: yet he broke off and asked Him to wait while he ran and welcomed his guests.

קודש הוא והיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוך ויכניס את האורחים.

* The Mitzvah of hospitality may be very great; but how could Abraham turn away from God (who was after all much the most important 'guest' that he could have had!)—and with such confidence that in giving precedence to the wandering Arabs he was doing the right thing?

בן מלך על התורה קב

בגמרא - 'אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה, דכתיב ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו' (שבת קכז).

והנה דבר זה צריך ביאור, מאי טעמא גדולה קבלת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, שהרי קבלת פני השכינה היא וודאי דרגה גדולה של דביקות בה', וזה תכלית כל המצוות שידבק האדם בה' בזה שיקיים מצוותו יתברך (כדאיתא בספרים הקדושים עין זוהר יתרו פכ ע"ב), ומדוע תגדל קיום מצוה יותר מדבר גדול זה של קבלת פני השכינה.

ונראה בזה, שעיקר תפקידו של האדם הוא לקיים המצוות בשלימות, ואמנם הדביקות בה' היא דבר גדול ונשגב ביותר, ואשרי הזוכים לזה שהם עולים במדריגות נעלות ורמות, אבל מטרת ביאת האדם לעולם הזה הוא, לשמוע בקול ה' לקיים מצוותיו וללכת בדרכיו, ואילו הדביקות וקבלת פני

השכינה עיקרו הוא לעתיד לבוא, כמו שאמרו חז"ל בהרבה מקומות שזה עניין השכר לעתיד לבוא ש'צדיקים יושבים ונהנין מזיו השכינה' (ברכות יז). ואמנם הדביקות הוא דבר נשגב, אבל אינו דוחה קיום מצוות מעשיות, כיון שבעולם הזה מטרת האדם לעסוק בתורה ובמצוות, וכמו שאמרו 'היום לעשותם ומחר לקבל שכרם' (עירובין כב). ונראה פשוט דמה שנקטו הכנסת אורחים הוא לאו דווקא, אלא הוא באמת בכל המצוות המעשיות.

קב תורה וירא דעת

להקב"ה להמתין לו עד שירוך ויכניס את האורחים, ולמדו מכאן (שבועות לה): שגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה. וביאור הענין כפי שאנו אומרים תמיד, שאין לנו עסק עם שום עולמות, הדברים הנעלים ביותר נמצאים כאן בעולמנו זה, והתורה — אף היא "תורת העולם הזה" היא. והנה כל סוד הענין, שגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה, כי תהא "קבלת פני שכינה" גדולה כאשר תהא, אבל כל זאת הלא הוא מצב של עולמות עליונים, ומצות הכנסת אורחים הלא של עולם הזה היא. כלומר: הכנסת אורחים היא ה"קבלת פני שכינה" של העולם הזה, ולכן גדולה הכנסת אורחים. ומכאן כל סוד המעשה, כי סוד כל התורה הוא שהיא "תורת העולם הזה".

6

אבי המוציאים אל הפועל" היה אאע"ה. הרבה חכמים גדולים הגיעו להכרות אמיתיות, אך לא הוציאו אותן לכלל מעשה, או שהסתפקו בחכמתם או שנשכחו בביצוע ההכרה. ובוא וראה עד היכן הדברים מגיעים: אברהם וזה לגילוי שכינה, ותוך כדי ההתגלות ראה שלשה ערבים עומדים, ומיד ביקש מהקב"ה: "ויאמר אד' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך" (תחילת וירא), וקבע בזה הלכה: "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה" (שבת קכז ע"א), ובאמת הקב"ה המתין לו, שכתוב אחרי פרידת המלאכים, "ואברהם עודנו עומד לפני ה'", וזה תיקון סופרים שהיה צריך לכתוב "וה' עודנו עומד על אברהם" (שם, שני). הרי קבלת פני שכינה היא תכלית תקות אדם ופסק אאע"ה הלכה כי הכנסת אורחים שהוא מעשה קטן ויבש, גדולה ממנה, ומסתמא זהו גם כבודו ית' שיפנה מההתגלות אל המעשה. וזהו היסוד: מעשה פשוט של הכנסת אורחים הוא הוצאה אל הפועל הטוב לעומת גילוי שכינה, ומעשה עדיף! e כמה שאדם מוציא הדברים מהכח אל הפועל הוא נהיה יוצר חדשות. הוא

ב'דעת תורה' כתב כיסוד הדברים, גם במק"א בפרשתינו, שכי' עה"פ "וירא אליו ה'" וז"ל: ובפירוש, "לבקר את החולה וכו' ובא הקב"ה ושאל בשלומי".

ביאור הענין לבקר את החולה כי הוא דרישת שלום, והענין, כי בכל ריצויי המקום באיזה מן המעשים תמצא תמיד השראת שכנתו ית' וכו'. ב'וירא אליו ה'" לא נזכר כלום, לא דיבור ולא שום ציווי, כי אם להראות כי נרצה לפניו מעשה מילתו של אברהם אבינו, והוא הוא ה'וירא אליו ה' - בא הקב"ה ושאל לשלומי, עכ"ד.

הנה קיי"ל, "העוסק במצוה פטור מן המצוה" (טוכה כה ע"א). העוסק במצוה אחת נפטר ונפשט לגמרי מן מצוה אחרת, פירוש ומסולק, ממש כמשולל מכל ענין אחר. בעת שעושה שליחות אחת הוא צריך להיות כולו שקוע בשליחותו זו, וכאילו אין לו דבר אחר בעולם וזלחה, לכן "העוסק במצוה פטור מן המצוה".

* ואולי טעם הדבר הוא שהרי בעת קיום מצוה הוא עסוק ג"כ בקבלת פני שכנה (כמש"כ בידעת תורה הנ"ל), ועזיבת השכנה הוא בזיון [שיטת הריטב"א (שם) בטעם הדין דעוסק המצוה פטור מן המצוה] אפילו כשיעשה כן כדי ששוב יקבל פני השכנה.

31. ראיתי בספר קדמון אחד, שמצוה הוא מלשון צוותא, והביאור הוא שהקב"ה נמצא אצל כל מצוה ומצוה והוא כמש"כ, דבאי עלמא קבלת פני שכנה הוא ע"י קיום מצוות ה'.

בספר 'נפש החיים' (ש"א פ"ו ובהגה"ה) כתב - וז"ל: זה שתקנו נוסח ברכות המצוות "אשר קדשנו במצותיך, וכן "וקדשתנו במצותיך", כי מעת שעולה על רעיון האדם לעשות מצוה, תיכף נעשה רישומו למעלה במקור שרשך.

העליון וממשיך משם על עצמו אור מקיף, וקדושה עליגוה חופפת עליו וסובבת אותו וכו', ועל ידי זה הקדושה והאור המקיף הוא דבוק כביכול בו ית' גם בחייו, וזה שאמר הכתוב "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם" (דברים ד-ד) - גם בעוה"ב - "חיים כלכם היום". זה האור המקיף, הוא לו לעזר לגמור המצוה. ואולי שזה ג"כ כוונת המסילת ישראל (פ"א) - בבאור כלל חובת האדם בעולמו וז"ל: והיינו שישתדל לידבק בו ית' בכח מעשים שתולדתם זה הענין והם הם המצוות, עכ"ל.

Abraham's concern for this particular Mitzvah of hospitality was directly connected with his circumcision. The significance of this physical act, for himself and for all his descendants, was radical; from that time onwards, his race was a race apart, with special duties, responsibilities and status. Before, he had known God in his heart and had striven with all his human strength to share this knowledge with other men. Those who had been drawn towards him by the magnetism of his personality and conviction, and who had come through him to a closeness to God, had shared, to all intents and purposes, his experience in all its facets. After the circumcision had been carried out, however, this experience was no longer hidden in the heart: it was engraved in the flesh. And Abraham realised that it made of him a man different from all others. This mark distinguished him physically: spiritually it represented a new status, an essential change in his relations to his fellow-men. So far from filling him with pride, however, it caused him the greatest anxiety: the Chiddushei HaRim' explains that he feared that the gulf now dividing him from the rest of humanity might prove unbridgeable, that he, who had so much to communicate, would no longer be able to communicate; that his whole mission in life, which depended so vitally on retaining human contact, might be frustrated by his new status. He feared isolation in his greatness: but the fear was not a selfish one, but the result of his longing to share with all men the joy of serving God.

ונראה לבאר, העוסק בתפילה פטור מכל שאר המצוות, כדקיימא לן (טוכה כה, א) העוסק במצוה פטור מן המצוה, (ואדרבה, אם יפסיק יש בזה זלזול במצוה שעוסק בה), ומשום הכי אמרו שאפילו המלך שואל בשלומי לא יפסיק. אבל גבי אברהם אבינו ע"ה לא היה עוסק במצוה באותה שעה, אלא הקב"ה בא לבקרו כדפירש רש"י ז"ל, (וראיה לזה, שהרי לא נאמר במקרא אלא 'וירא אליו, ולא נזכרה כל אמירה שהיא באותו מקום), והיה אברהם אבינו ע"ה מתענג על זיו השכינה, בבחינת (ביכות יז, א) עולמך תראה בחיך, ועל זה אמרו (אבות ד, כ) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא. ועל כן חשובה מצוות הכנסת אורחים מלהתענג על ה' ולהנות מזיו שכנתו, שלואת יזכה בעולם הבא.

* למדנו איפוא להעריך נכונה ערך קיום מצוה אחת בעולם הזה, אשר אין דוגמתה בכל חיי העולם הזה והעולם הבא. מצוות אלו מזדמנות לנו כאן בקלות, בל נצטער על כך שהמצוות.

נוצרה רוחניות, ואפילו יושפע שפע רב לכל העולמות - נבצר מאתנו לדעת. אך הנסיון מורה לנו כי כך הוא. וכך כתב הרמב"ם בביאור משנת "הכל לפי רוב המעשה" - "שהמעלות לא יגיעו לאדם לפי רוב גודל המעשה, אבל לפי רוב מספר המעשים. והוא, שהמעלות אמנם יגיעו בכפול המעשים הטובים פעמים רבות, ועם זה יגיע קנין חזק, והמשל בזה כשיתן אדם למי שראוי אלף זהובים בבת אחת לאיש אחד ולאיש אחר לא יתן כלום - לא יעלה בידו מידת הנדיבות כמו שמגיע למי שהתנדב אלף זהובים באלף פעמים, מפני שזה כפל מעשה הנדיבות אלף פעמים והגיע לו קנין חזק" (אבות ג, טו). הרי דווקא מרוב מעשים נוצר קנין חזק באדם במידת הנדיבות.

הדברים מפליאים. אם יהיה אדם חושב מחשבות גדולות על ענין הנדיבות, ויחדש בו חידושים עמוקים ואמיתיים - לא יקנה על ידי מחשבותיו מידת הנדיבות, ואם יתן לאלף עניים זוז אחד - בזה יקנה קנין חזק בנדיבות! הרי מעשים גשמיים יבשים מולידים מידה ומעלה בלב, ומחשבות עמוקות אולי יעוררו את האדם למעשה נדיבות פעם אחת, אבל קנין בנפש לא נוצר על ידן. והו פלא, אבל ככה מצאו בעלי העבודה בניסונם. זהו כחו של מעשה!

סוד זה של המעשה הוא יסוד גדול בתורה.

ענין זה הוא עיקר יסודו של ספר הכוזרי. מוצא הספר הוא חלומי של מלך הכוזרי שאמרו לו "כוונתך רצויה ומעשיך אינם רצויים" (שם א, א), ובה מיסד ר' יהודה הלוי נ"ע, כי כוונתו של אדם יכולות להיות רצויות מאד, ובכ"ז לא יראה הצלחה בעבודתו, כי זו תלויה אך ורק במעשים רצויים, "מעשים רצויים" דרושים גם לכל הולדה של בעל-החיים. חוקי הטבע איך להביא להולדה - הפריה, הטלת הביצה והדגירה - קבע הבורא; החיות והצורה נתן הבורא; המעשים המביאים להולדה ניתנו לנבראים לעשות, ואם יעשו בדיוק כפי שקבע הבורא אמנם ייווצר הולד. החיות והצורה הם "רשמי ענינים אלקיים", הנראים בחכמה הנמצאת בבריאת הנמלה, למשל, וכן בכל שאר הנבראים. אם ירצו ליצור ולדות שלא בדרך שהבורא קבע - לא יוכלו להצליח, כי אין בזה מקום לסברות והשערות. בדיוק ככה הוא בהורדת השכינה: החוקים באיזה מעשים מורידים אותה קבע הבורא; בדינו הוא לעשות אותם כפי שהבורא ציווה, ואז זוכים ל"ענין אלקי" כלשונו ר"י הלוי. אם כלי המקדש נעשו בדיוק כפי שנאמר בתורה - שורה השכינה במשכן. אם אחת הזויות של המזבח עגולה ולא מרובעת כהלכה או אם חסר אחד הכפתורים במנורה - אין השכינה יורדת. כן הוא בכל המצוות. על תפילין מרובעים, שחורים, עם פרשיות כשרות וכו' נאמר "ורא כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליך ויראו ממך - אלו תפילין של ראש" (סוטה יו, ע"א); אם חסר משהו בריבוע הבתים - לא יראו עמי הארץ כי שם השם נקרא עלינו. (עייני בזה בכוזרי מאמר א, סט"ט. ומאמר ג, ט).

הן חוקי התורה קבע הקב"ה; השכינה הוא ית' מוריד; המעשים המביאים להשראה הם בדינו לעשותם. אם האדם מישראל מקיים המצוות כתקונן, מוכרח הבורא כביכול להשרות השכינה עליו. כך ציווה וכך גזר. כמו שאין לנו מהלך בקשר המוח עם המחשבה ובמשיכת הלב אחרי המעשה, כך איננו יודעים את

מדבריו נשמע חידוש בביאור דברי חז"ל הנו' "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה"³⁰, שה"ה כל מצוות שבתורה, מאחר שבקיום מצוה אית בה משום "שכינה"

Abraham's despondency at not receiving guests arose, therefore, from his fear of losing contact with humanity. He sat isolated in his greatness, and he was distressed. To comfort him, God sent him guests; proved to him that he had not lost his old closeness to humanity, in spite of his new closeness to God. By telling Abraham that judges should remain seated even though His presence would be among them, God was intimating the irreplaceable importance of the practical Mitzvah—in this case, of delivering a just verdict—over-riding even the awe and respect of being in the presence of God. By this analogy, God demonstrated that Abraham was right to be so concerned with the practical human Mitzvah of hospitality and of influencing people to turn to God. In case of a conflict between such a positive Mitzvah and pre-occupation with the presence of God Himself—'the judges shall sit'; they should rather partially forget His presence, put aside their awe and, in composure, concentrate all their energies on the Mitzvah before them at the moment.

From this instance, we can glimpse the immense importance of the Mitzvah, which overshadows, in a sense, even the contemplation of and mystic communion with God. This, at any rate, is what Abraham learnt from God's promise: for he himself broke off the intense pleasure of communing with God, at the approach of the dust-weary Arabs; and he did it with firmness and conviction, knowing the supremacy of the Mitzvah over any personal pleasure, however spiritual.

The awe that a man feels as he stands before God might well be sufficient to deprive him of speech. But in order to free himself for expression, he prays: *O Lord, open my lips, that my mouth may speak Your praise.* The necessity to speak forces him to repress his natural reverence, to lay aside partially his extreme consciousness of God's presence. Nothing, not even feelings of the greatest purity and sincerity, can replace the actual performance of the Mitzvah.

Our Sages tell us¹⁰ יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא And immediately following on this, they add: יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה

Even the concentrated spiritual delight of the world to come cannot compare with the creative, purely human activity of the Mitzvah, as it is given to human beings in this world.

hospitality is part of the mitzvah of cleaving to Hashem? Surely actually talking to Hashem in prayer is a greater act than receiving guests.

It is related that an angel appeared to the Vilna Gaon offering to teach him Torah, but the Gaon refused because he wanted to attain Torah by toiling in it and not through Divine revelations. As long as a person is in this world, he should endeavor to attain his portion through toil, thereby earning great reward.

Accordingly, hospitality is greater than receiving the Shechinah because the latter is the equivalent of a Divine revelation attained effortlessly, as opposed to the mitzvah of *hachnasas orchim*, which does entail effort and is therefore a greater mitzvah.

This also explains why there was no disrespect towards Heaven when Avraham told Hashem to wait *kivyachol* so he could engage in hospitality. Since it is the will of Hashem that we fulfill our task in this world by toiling and investing efforts in the performance of mitzvos, when we do so, we are honoring Him.

אך הפירוש השני, הדבק במדותיו, צריך ביאור, ולכאורה היאך שייך זה לדביקות שענינה הוא התקרבות היותר אפשרית עד כדי איחוד ממש, ולכאורה שייך דיבוק ע"י מצוות עביו אדם למגום, כי בזה הרי לבו לשמים, ומכש"כ ע"י תפלה, כשעומד לפני המקום ב"ה בתפלה בהכנעה ומחשב ברוממותו, אבל כשעוסק ברחובות ובשווקים לטובת חבירו, הרי הוא מעורב בין אנשים, ומו ההכרח גם לדבר לטובת הענין דברים הנראים כבטלים, כלומר: מילי דעלמא, [וכבר כתב הגר"ם דפעמים שהעסק לטובת חבירו סותר קצת לענין הפרישות], ומפני מה יש בדבר זה דביקות יותר מכשהוא מעוטף בטלית ותפילין ועוסק במצות המקום

הקריב בשביל מעשה חסד את כל אשר לו, הקריב בשביל מעשה חסד את כל החביב אליו, איך מבינים מעשה נורא כזה.

ויש לומר - נבוא ונראה הערכת התורה בעד מעשה של חסד. הרי אמרו חז"ל "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה". כשאמרו "גדולה" הרי זו גדולה ממש, מהכנסת אורחים משיגים יותר מהקבלת פני השכינה! ההשוויות והרווחים הן יתירים! בעלי התורה ובני עליה הם העומדים בסודם של דברים, הם היודעים את יקרותם של דברים, והם יכלו להעריך ולומר כי הכנסת אורחים יותר גדולה מהקבלת פני השכינה, עם כל גדלותה באין חקר של קבלת פני שכינה, הנה ה"מעשה" עוד יותר גדול, עכ"ל.

שמעתי שמרן הרב שך זצ"ל אמר ביאור בדברי חז"ל הנ"ל שיגדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכינה, כי האדם נברא בצלם אלקים, לכן כשעוסק עם האדם הוא יותר מקבלת פני שכינה, כי זוהי עסק ושייכות עם השכינה עצמה. "ער איז מיט דעם שכינה איינער אליין"³².

אח"כ ראיתי כתוב בשם מרן הרב שך זצ"ל (מהשבת מוסר ח"ב ע"מ ה) ביאור נוסף, וז"ל: בהנהגת אברהם אבינו בהכנסת אורחים, כאשר ראה את האורחים שהמתין עבורם, אמר "אל נא תעבר מעל עבדך" (וי-א), ובפירושו שני כתב רש"י שהיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוך ויכניס את האורחים, וכפי שלמדנו מכאן חז"ל ואמרו גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, ומדוע הכנסת אורחים גדולה יותר מהקבלת פני שכינה³³.

אלא הביאור הוא, כי הדיבור עם ה' וקבלת פני השכינה אין זה דרגה של "לדבקה

בר" (פרשת חז"ל המובאת ברש"י (דברים יג-ה) "ובו תדבקון" - הדבק בדרכיו, גמול חסדים וכו'), אבל בהכנסת אורחים יש "לדבקה בו", יש דבקות במדותיו של הקב"ה, כי אף שהדיבור וקבלת פני שכינה היא קירבת ה', אך הכנסת אורחים היא דבקות ממש³⁴, כי זה ממדותיו של הקב"ה, וע"ז הוא דומה לו, וכפי שנא' "בצלמנו כדמותנו" שהאדם נברא להיות בצלם אלקים, להיות 'מה הוא רחום אף אתה רחום וגו' (מס' סופרים פ"ג). וביותר, שענין זה מתקיים אף אם הם ערביים כפי שגדמו לו, שכיון שהבין שזה כלול במצות הכנסת אורחים, הרי זה ג"כ ממדותיו של הקב"ה, וזה גדול יותר³⁵.

אברהם אבינו פסק דין זה, והוא חידש שגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה, שזהו רצון ה' ממנו, וזו היא מדתו של הקב"ה, עכ"ל.

לקוט יוסיף לקח

ר"ת ס"ו

אלא שכאן המקום לשאול מה פשר הדבר? כיצד אפשר לחבין שאדם הוזכה לקבל פני שכינה, נדרש להעדיף הכנסת שלושה ישמעאלים אל ביתו? הייתכן לעזוב את הקב"ה ולרוץ לקראת הישמעאלים!?

הג"ר נח וינברג זצ"ל היטיב לבאר את העניין ולהגדיר את הדברים. מעמד של קבלת פני השכינה הינו בלי ספק מעמד עילאי ונשגב ביותר. אולם במקביל יש דבר ערכי נוסף והוא המצוה של "והלכת בדרכיו". הליכה בדרכי הבורא יתברך ולדבוק בשכינה על ידי מילוי הצו "מה הוא רחום אף אתה רחום", היא דבר שנצטוונו בו, והוא - חיוב תמידי. אם כן, כאשר אברהם פורש ומפסיק את קבלת פני השכינה כדי להכניס אורחים, הרי בכך הוא דבק בשכינה לא פחות ואולי אף יותר. שכן בכך הוא הולך בדרכי ה' ומרחם על הבריות ומכניס אורחים לביתו.

נמצא, איפוא, שאברהם לא עזב את הקב"ה בפנותו אל האורחים, אלא אדרבה, בריצתו לקראתם הוא התקרב ודבק בבוראו יותר ויותר. כי זהו רצונו יתברך, שבני ילכו בדרכיו. אם כן, נדע לייקר ולהעריך מצוה יקרה זו של הכנסת אורחים בפרט, ואת ההליכה בדרכי ה' בכלל.

אסמכתא לדברים אנו מוצאים בדברי הנביא ירמיהו (כב, ט"ו): "אביך הלא אכל ושתה ועשה משפט וצדקה, אז טוב לו. דן דין עני ואביון, אז טוב. הלוא היא הדעת אותי, נאום ה'". יש לפרש דברי הנביא "הלא היא הדעת אותי", מלשון "יהאדם

ידע את חוה אשתו" (בראשית ד, א), שעניינו לשון חיבור ודבקות. זהו מה שאמר כאן הנביא, שבעשיית צדקה וחסד האדם דבק בקונו, כיון שבאמצעותם הוא דבק במידותיו.

More specifically, Avraham Avinu trained the world to see the kindness of Hashem in every aspect of Creation, through the undivided attention he gave to the needs of his guests. This is a third and deeper level of understanding the quality of loving-kindness, for the nature of *gemilus chassadim* is that it serves to raise those who receive it to the awareness of the One Who brought the world into existence, Who bestows His kindness upon the world at every single moment.

He demonstrated to his guests, and to the entire world, the tangible Presence of HaKadosh Baruch Hu, and how strongly and solidly He manifests His Presence through all the *chassadim* that He performs. In this way, Avraham Avinu, "Called out in the Name of Hashem" (Bereishis 12:8), causing the Name of Hashem to become known in the world, "ה' אלקי השמים ואלקי הארץ - Hashem, the God of the Heavens and the God of the earth." (Bereishis 24:3)

The quality of chessed is fundamental to the role of the Jewish nation. We are collectively called, "רחמנים בישנים וגומלי חסדים - merciful, humble, and performers of kindness" (*Yevamos 79a*). According to the Gemara, a person who demonstrates these *middos* proves his attachment to the Jewish people.

Rashi (Bereishis 18:1) writes, "And Hashem appeared to him - to visit the sick. Rabbi Chama the son of Rabbi Chanina said: It was the third day after his circumcision, and HaKadosh Baruch Hu came to ask regarding his welfare." Rashi is teaching us an important lesson. One of the many forms of chessed is *bikur cholim*, visiting the sick. It is listed in the Baraisa that we recite each morning after *birkas HaTorah*: "These are the deeds for which a man consumes their interest in this world, yet the principal remains for the Next World: *Gemilus chassadim, hachnasas orchim, bikur cholim, hachnasas kallah, u'levyas hameis* - The bestowal of kindness, taking in guests, visiting the sick, taking in the bride, and accompanying the dead." We discover then, that the Ribono Shel Olam's appearance to Avraham Avinu took place specifically through an act of chessed.

This is no coincidence. It is intimately related to Avraham Avinu's subsequent act of chessed to the three travelers. Just as HaKadosh

Baruch Hu revealed His Presence to Avraham Avinu through chessed, so too, Avraham Avinu would bring awareness of the Ribono Shel Olam to the world through chessed.

There are different levels of *chassadim* that HaKadosh Baruch Hu performs. The Chovos HaLevavos mentions three levels of kindness in the section entitled *Shaar HaBechinah*. The first level includes basic kindnesses granted equally to all. One example of these broad-based kindnesses is the development of a fetus and its gradual maturation, and the way in which He ensures infants receive the care they need. These are miracles that Hashem performs daily in the lives of billions of human beings, and even animals.

Furthermore, HaKadosh Baruch Hu has performed specific *chassadim* for the Jewish people that reflect His unique relationship to them. The miracles of *yetzias Mitzrayim* and the Clouds of Glory that protected Klal Yisroel throughout their wanderings in the Desert are two examples of this.

The third, most intimate level of kindness, is the attention HaKadosh Baruch Hu gives to an individual. Hashem provides for each person's needs in a very precise way. Thus, every individual receives untold kindness from his Creator, personally tailored to his exact requirements.

Avraham Avinu reflected each of these levels of kindness in his own life. There was the general chessed that he did by bringing the world at large to an appreciation of Hashem's existence through the wonders of nature. Avraham also instructed his household in the ways

ב"ה, ונאמר בגמ' (קידושין מ, א) אמרו צדיק כי טוב וגו' (ישעיהו ג, י'), וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב, כיוצא בדבר אתה אומר אי לרשע רע וגו', וכי יש רשע רע ויש שאינו רע, אלא רע לשמים ורע לבריות הוא רשע רע, רע לשמים ואינו רע לבריות זהו רשע שאינו רע, והרי דרע לבריות וטוב לשמים נקרא צדיק, ורע לשמים ואינו רע לבריות נקרא רשע, והוא תמוה. אך נראה פשוט דרע לבריות שאמרו דהוי צדיק שאינו טוב, לאו היינו שעובר ח"ו על לאוין ומ"ע שבין אדם לחבירו, דא"כ הוא, הרי הוא גם רע לשמים, אלא שאינו בגדר צדיק בענין ההטבה לבריות, ולפי דרגתו הוא קרוי "רע לבריות", ועיין. ואף שיש בעסק בטובת חבירו קיומן של כמה וכמה מצוות עשה, אכן אם מצד קיום המצוות גרידא, הרי בכל המצוות הוא כן, וכמש"כ במס"י (בפ"א שם) שכתב: שישתדל להדבק בו יתברך בכח מעשים שתולדותם זה הענין והם הם המצוות, והרי שבכל המצוות מתקרבים לה' וכולן ענינן הוא דביקות, אך חז"ל פירשו ולדבקה בו דבכאן הכונה ביחוד להליכה במדותיו של הקב"ה בדרכי הירחמים והחסד, והוא צריך ביאור.

20 ונראה עפ"מ"ש בתומר דבורה לפרש הקרא (מיכה ז, י"ח) דמי א-ל כמוך וגו', דבו מפורשים כל הי"ג מדות דרחמים, ומפרש שם באופן נפלא לחייב את האדם בכל המדות הללו, וכתב שם כי האדם צריך להתדמות לקונו בפעולותיו, שהרי בצלם אלוקים עשה את האדם, ועיקר הצלם הן פעולותיו, ע"ש באורך דברים נפלאים אמתיים. והדר מוסבר מאד, כי עולם חסד יבנה, דחכילת הבריאה היא ההטבה בחכילת, ולזה מכוונת כל הפעולות של הבורא

כשם שמברך על הטובה, שהכל הוא טובה ממש, וכיון שכל תכלית הבריאה היא חסד, גם האדם חייב להתנהג כן, ומה גם הוטבעו בעצם יצירתו כוחות של חסד והטבה, כמו שאחז"ל (ב"ר פ"ת ה'), חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, והוא שאמרו (פסחים ק"ב, א): יותר ממה

שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק, כי תכליתו של האדם לא לקבל מהעולם אלא לתת ולהשפיע, וזוהי צורת האדם שנברא בצלם. ועל כן עיקר הדביקות בה' הוא בהליכה בדרכי החסד והירחמים, שבוה הוא מביא את צורת צלם אלוקים שבו לידי תכליתו ותיקונו.

21 ז' ובוה יש לדון בדבר החדש, דיש הבדל בין מצוות אלו דהליכה בדרכיו של מקום לבין שאר מצוות התורה, דבשאר מצוות התורה דהתקרבות היא מצד התעלות הנפש ע"י המצוה והנחת רוח שיש לבורא בזה שנעשה רצונו, כמפורש בקרא (ויקרא א', ט') לריח ניחוח, וע"ש ברש"י נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, לכן כשאין רצון במצוותיו, וכמבואר ברמב"ם בהלכות תשובה (פ"ז ה"ו) דקודם התשובה עושה מצוות וטרפין אותן בפניו וכמש"כ (ישעיהו א', י"ב): מי ביקש זאת מידכם רמוס חצרי, אין המצוות מביאות להתקרבות, וכבר אמרו חז"ל (סוטה כא, א) עבירה מכבה מצוה, דאין המצוה מאירה כ"ז שהוא בחטא בלא תשובה [אלא שכשעושה תשובה אזי מתעוררת זכות המצוה עד כי יאיר נרה, וככתב הר"י בשערי תשובה], ואפילו בעסק התורה שאין עבירה מכבה תורה, יש לפעמים שהוא בכחינת ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי, שאין תורתו רצויה [ואף כי בכל דרגה ומצב חייב הוא מ"מ לעסוק בתורה, אבל אין תורתו פועלת או בשלמותה כפי הראוי], אבל הליכה בדרכיו שזוהי התדמות לבורא בעצם, וזוהי התכלית המכוונת, הרי בזה אין ההתקרבות רק מצד הרצון והנחת רוח בלבד, אלא בעיקר מצד עצם מציאות בריאתו שיש בו ענין התקרבות והתדבקות, ובוה אין עבירה מכבה, ובכל ענין ואופן יש בזה התקרבות, ולכן מקיים בזה ביחוד מ"ע של ולדבקה, ובוה נמצאת גם מעלה גדולה דלעולם היא מגינה (אך צריך עיון קצת מ"ש בשע"ת בשער א' בביאור העיקר החמשה עשר ע"ש).

24 of HaKadosh Baruch Hu, allowing them to perceive the special relationship they had with Him. The highest level of chessed was revealed to Avraham Avinu when HaKadosh Baruch Hu came to comfort him. The concern and intimacy Hashem showed Avraham Avinu on the most painful day after his circumcision demonstrated that Hashem can be seen by an individual through the personal experience of His kindness. For Avraham Avinu, that display of kindness was a revelation of Hashem Himself, a new level of prophetic insight. Avraham Avinu responded to the prophetic vision of kindness by incorporating it into the kindness he would bestow on others. In this context, Avraham Avinu's taking leave of HaKadosh Baruch Hu was nothing other than his carrying out of the *nevuah* of *bikur cholim* which revealed to him the depth of HaKadosh Baruch Hu's concern for each individual. Avraham Avinu was essentially saying, "I understand the message, I will now relay it to the world." Having undergone *bris milah*, Avraham Avinu was now worthy of receiving the Divine Presence on an unprecedented level of intensity. This further increased his power to transmit the revelation of Hashem to the world.

33. אלו דברי מרן הרב שך זצ"ל בתחילת הענין (הבאנו דבריו לעיל יג-יח). הנה אשאל אתכם, מתי ישנה התקרבות גדולה יותר לרשב"ע, האם כאשר הרשב"ע מדבר עם האדם, או כאשר האדם נוהג במידה של הרשב"ע ומתקיים הכתוב "ולדבקה בו"? הרי בודאי דבקות כזו היא גדולה יותר מדיבור עם ה', כי להדבק בשני הוא קשר גדול יותר מדיבור שהשני מדבר אתו, וכיון שמדת החסד מחייבת שאברהם ילך עם לוט, וזו היא מדת ההטבה מצד הדמיון אליו ית' לקיים מה הוא רחום אף אתה רחום, ובזה

משיג דרגת "לדבקה בו", הרי זו היא דרגה גבוהה יותר ועדיפה מדיבור עם ה', וכן כל המעלות הן מצד המעלה של "לדבקה בו", וא"כ בודאי שעשייתו היא מעלה ושייכות גבוהה יותר להמשך של עוה"ב, ואין מקום לשאול על מה שהפסיד בזה את הדיבור עם ה', שהרי היא דרגה קטנה יותר מעשיית המעלה והמידה של ה', שבזה הוא מתדבק עמו, ולכן אברהם אבינו ויתר על דבר ה' כדי להדבק בו ממש במעשי מדותיו, שאלו הם מעשים המזככים את האדם, כמו שאמרו (מכות נג ע"ב) רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שרצה שעל ידם יוכל האדם להמשיך את העוה"ז ויוכל לעבור את הפתח של העוה"ב, כי על ידם לא יהיה מגושם ויוכל להכנס לעוה"ב, ונמצא שהוא מעשה המעניק חיי נצח יותר ממה שזוכים ע"י דבר ה'.

This explains the attention to personal detail that Avraham Avinu lavished on his three guests. "Take, please, a little water and wash your feet, and rest under the tree and I shall get a loaf of bread and you may satiate yourselves" (Bereishis 18:4-5). Avraham rushed to serve them. "And Avraham rushed to the tent, to Sarah" (verse 6), and instructed her to quickly make loaves. Then, "Avraham ran to the cattle and took a good and tender calf" (verse 7). From beginning to end, Avraham Avinu took measures to assure that his guests would be comfortable and not have to wait longer than necessary. The honor, care and attention were all part of the new level of Divine revelation that Avraham Avinu was now capable of reproducing through his chessed.

Indeed, if one studies this parshah intently, he will discover the recipe for performing *hachnasas orchim* to its fullest extent. Hospitality is not simply providing a meal and a bed to a tired and hungry traveler. It is much more than that. The host is capable of restoring the soul as well as the body of his guests. He can rekindle the hope and self-respect of a lonely traveler, and provide him with the emotional fortitude to face any difficulties he may encounter.

28

ולבן לא רצה הקב"ה להטריחו באורחים
צעת ההיא, כדי שלא לאצד ממנו
את המדרגה הגדולה של השראת השכינה
שזכה בה. אצל אברהם אבינו, מסר נפשו
לגלות כבוד מלכותו בעולם, והסכים לוותר
אף על מדרגה גדולה כזו של השראת
השכינה, כדי לקרב רחוקים.

וזהו הכוונה, שאמר להקב"ה להמתין, כי
כאשר ירוץ לקרב את אלו שנדמו לו
כערכיים עובדי ע"ז, הרי יגרום להרחיק
את אור השראת השכינה מאתו, וזה נחשב
כאומר להקב"ה להמתין, כי מונע את אור
השכינה שלא תוכל לשרות עליו כראוי.

ובזה נמדד חז"ל, כי גדולה הכנסת
אורחים יותר מקבלת פני השכינה,
פי' כי להכניס אורחים, היינו לקרב אנשים
הרחוקים מן הקדושה תחת כנפי השכינה,
גדול ותשוב יותר מקבלת פני השכינה, היינו
מאור השכינה אשר האדם עמו יכול לזכות
בו על ידי עבודתו.

וידיועים דברי הגה"ק צעל חתם סופר
ז"ל שכתב בכמה מקומות, כי
בחנוך כתיב (בראשית ה טז) ויתהלך חנוך את
האלהים ואינו כי לקח אותו האלהים,

עבודת ארשת וירא עבודה מה

ויאמר אל נא תעבור מעל עבדך. דרשו
חז"ל (שבת קכז.) מוצא ברש"י הק',
שאמר להקב"ה להמתין עד שירוך ויכניס
את האורחים, מכאן שגדולה הכנסת אורחים
יותר מקבלת פני השכינה. דקדקו בזה -
בספ"ה"ק (ע"י מא"ע ועוד), הרי השכינה
התגלתה באברהם גופיה, והוא עמו נעשה
מרכבה לשכינה באותה שעה, כענין המוצא
ברש"י בסוף הפרשה הקודמת (י כג), ומה
פירוש הדברים שאמר להקב"ה להמתין, וכי
צעת שרץ לקראת האורחים לא הימה
השכינה מתגלית בו.

גם יש להנין הענין, מה שלא רצה הקב"ה
להטריחו באורחים, הלא ידע שזה מדמו
ומנת חלקו של אברהם אבינו, ולמה מנעו
מזה.

אלא הענין בזה, כי כאשר קיים אברהם
אבינו ע"ה מצות מילה, וזה
להתגלות השכינה באור גדול מאוד, עד
שהיה כמו אבר מהשכינה הק' ממש, [וכמו
שהאריך בזה בספר הק' צת עין צריש
פרשה זו, עיי"ש דבריו כי נעמו], וכאשר
רצה לקרב אנשים חומריים, עובדי ע"ז, לא
היה השכינה יכולה לשרות עליו באור גדול

כזה, כמו שאמרו חז"ל (פסטה ה.) על מי
שיש בו גסות הרוח, אין אני והוא יכולין
לדור בעולם, דאימקש גסות הרוח לע"ז,
כתיב הכא (משלי טו ה) כי תועבת ה' כל
גבה לב, וכתיב התם (דברים ז כו) ולא תביא
מועבה אל צימך, אם כן כל שכן בעובדי
ע"ז ממש, שאין אני והוא יכולין לדור
בעולם.

29

פעינה של תורה

אילו היה אברהם אבינו מתבדל מן הבריות ומתבודד עם עבודת
הבורא של עצמו—ודאי היה משיג מדרגות יותר גבוהות בהשגת האלוהות.
בכל-זאת ויתר על עלייתו העצמית במדרגות והתעסק עם הבריות. לקרבן
ולהכניסן תחת כנפי השכינה. שהרי זו הייתה תכלית של הכנסת האורחים
שקיים אברהם אבינו. כפי שאמרו חכמינו, כי לאחרי האכילה והשתיה
היה מבקש את אורחיו לברך ולהודות להשם יתברך הנותן לחם לכל
בשר. מכאן שראה אברהם את הפצת האמונה בקרב הבריות. כעבודה
יותר עליונה ויותר נשגבה מעבודת השתלמות והתעלות העצמית.
זוהי, איפוא, כוונתם של דברים: "גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני
השכינה" — גדולה עבודת הכנסתם של זרים תחת כנפי השכינה. מעבודת

ההתעלות העצמית בקבלת פני השכינה — בהשגות האלוהות. לכן הקריב
אברהם את "קבלת פני השכינה" של עצמו למען מצות "הכנסת אורחים"...
(אבני אזה)

327

30 3128 3128 3128

אמר ר"י אמר רב גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, דכתיב אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך, והניחו והלך לקבל האורחים (רש"י), אברהם, אבינו ע"ה היה לו אז גילוי שכינה ודבקות בה', והכנסת אורחים ערביים דחה רוחניות שלו, כ"ש שצריכים לדחות גשמיות של עצמו בעד רוחניות של חבריו.

* רואים מזה כמה צריכים בעד חבירו לדחות אפילו רוחניות של עצמו, כמובן בזמן שאי אפשר לעשות המצוה ע"י אחרים כמבואר (ביו"ד רמ"ו י"ח), ת"ת שקול כנגד כל המצות, היה לפניו עשיית מצוה ות"ת, אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו.

צריכים להבין הערך של להתעמל כבוד הטבת חבריו, אברהם אבינו ע"ה היה מקבל פני השכינה, היה מתדבק מחשבתו בהקב"ה, ובאמצע הלך לקבל פני אורחים, ומזה למדו חז"ל שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, כל אחד עושה בעד עצמו כדי להגיע לגילוי שכינה, אבל להיטיב עם חבריו גדולה ממנה. (מבקשי השלמות).

All the commentators grapple with the common problem of the Torah's use of anthropomorphism. For example, we learn that God "came down to see the city and the tower that men had built" (Bereishis 11:5). Obviously this verse cannot mean that God actually descended from Heaven, since God is not limited by the constraints of time and space. Being ubiquitous and all-powerful, God has no need to "come down" in order to perceive mankind's deeds.

We must therefore conclude that every physical action the Torah attributes to God is intended metaphorically. Anthropomorphism serves only one purpose: to provide humanity with a set of rudimentary mental images through which to understand God's deeds. These grossly inadequate terms are mere symbols that the Torah uses to convey God's message to man.

Let us now apply this tenet to the wording "God appeared to Avraham." Again, it cannot be intended literally — on the physical plane Avraham was no "nearer" to God now than he had been before, since God is not subject to the limits of time or space. Rather, this phrase conveys that Avraham, after he fulfilled the mitzvah of bris milah, suddenly experienced a more intense bond with God than ever

that "offering hospitality to guests takes precedence over welcoming the Divine Presence" (Shevuos 35b). The words "takes precedence" imply that the Sages interpret Avraham's act of welcoming the three guests as a separate act that has no connection whatsoever to God's visitation. Avraham is perceived as "abandoning the Divine Presence" in order to welcome his guests.

Although Rashi's approach is more in tune with the Sages' outlook, it, too, requires clarification. Since God is not limited by time or space, how are we to understand the concept of Avraham "abandoning" the Divine Presence? God is everywhere!

ומפני מדה זו של אברהם, גדלה אליו אהבת הקב"ה כל כך, כמו שאמר הכתוב לקמן (יש"ע) כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', היינו מפני שמסר נפשו לקרב אנשים תחת כנפי השכינה, ואף בעת שזכה להשראת השכינה באופן נפלא, הסכים לוותר על מדרגה גדולה זו, כדי לקרב בני אדם לה'.

כי האהב את ה' בנאמת ונאמן אליו, אינו מתחפק בזה שהוא עצמו עוזב את ה', אלא עוסק לקרב גם אחרים לעבודתו, וכאשר רואה כי ישראל שאין לו השגה לעסוק בתורה ולעבוד את ה', מנסה לקרבו ולהכניסו תחת כנפי השכינה. ואף כאשר יקרה כבר פעם ופעמיים ולא עלתה צידו,

לא יתייאש. כמו כאשר האדם רואה למכור סחורתו, מנסה להטות לב בני אדם שיקנו ממנו, וכאשר לא ילחץ באופן אחד ינסה באופן אחר, לא ינוח ולא ישקוט עד אשר יוציא זממו מכח אל הפועל, כי חפץ בהצלחת עסקו בעומק לבבו ובנאמנות.

בן הנאמן אל ה', לא יתייאש, לא ייעף ולא ייגע, עד שימצא דרך ואופן להטות את לב בני ישראל, שיסכים להתקרב אל ה' ולהגיע לדרך החיים, וישמעו רחוקים ויבואו ויתנו לך כתר מלוכה. ואף שעל ידי עסקו לקרב אחרים, מתכבד קצת מעבודת עצמו, כי לולי זה היה יכול להתבדל יותר מעניני דעלמא, ולהקדיש יותר את עבודתו ללמוד לעצמו, והיה מתעלה יותר בלימוד התורה, עם כל זה הוא מוותר על עבודתו ומורמו כדי להעלות אנשים הרחוקים מן הקדושה, כי יודע שזהו תענוגו יתברך, שהאדם יוותר ממדרגותיו כדי לגלות מלכותו יתברך בעולם.

והוא כל סוף יגרום לו זה שיחלה עוד יותר, כי כאשר בני ישראל מנלחים בלימוד התורה ועובדים את ה' בנחו, נמשך על ידי זה גם עליו אור גדול מאוד, ונכנס בו כח ועוז שיכול להחזיק יותר במעו בתורה ועבודה. וכן מצינו (תענית י.) שאמר רבי חנינא הרבה למדתי מרבותי ומחבירי יותר ומתלמידי יותר מכולם, דעומק הכוונה במאמר זה היא, כי בזכות שלימד לתלמידים, זיכהו מן השמים שהוא עצמו יחלה יותר. וזהו הענין שאמרו חז"ל (סנהדרין י"ט:) כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו

הכתוב כאילו ילדו, כי כאשר בן חבירו עוסק בתורה מכחו, מקבל הוא עצמו מזה כח ועוז בתורה ועבודה, לכן הוא כאילו ילדו, כי כח זה הוא שלו ורכושו. יהי לנו שמוכה לגלות כבוד שמים על ידי מעשינו, אכ"ר. (חש"א)

29 Again, we must conclude that this is a metaphorical expression — Avraham “abandoned” the intense bond he was experiencing with God for the sake of welcoming his guests. He sacrificed his own spiritual growth in order to perform this mitzvah. Avraham’s choice here serves as the basis of a fundamental attitude that every Jew is obliged to adopt. The mitzvah of hospitality is merely one example of how this attitude must be applied, for we are to incorporate it in every aspect of our daily lives.

Consider the following hypothetical situation: You are engrossed in Torah study and experiencing an extremely elevated state of mind, when someone taps you on the shoulder and asks you to do him a favor. Should I interrupt my Torah study in order to help this person? you wonder. What takes precedence — the development of my soul or helping a fellow Jew?

✦ The Sages rule that if you’re the only person capable of performing a given mitzvah, you are obliged to sacrifice your personal involvement in spiritual growth in order to perform that action. However, if someone else can take care of the matter as well as you can, you are not obligated to interrupt your spiritual experience (Mo’ed Katan 9b).

35 Avraham introduced the concept of spiritual sacrifice into the world. He conscientiously abandoned a spiritually uplifting experience in order to help others. He made the choice between doing what is right and doing what feels good. The prospect of basking in God’s presence was without doubt infinitely more promising than that of washing the feet of three Arabs and preparing them a meal. Nevertheless, Avraham overcame the temptation to do what felt good, willing himself to do what was right.

One cannot help but wonder why God would demand such a thing of man. The entire purpose of man’s existence is to fulfill his potential for spiritual growth, thereby attaining a higher perception of God. Why, then, would God instruct man to sacrifice his spiritual growth for the sake of helping his fellow man?

✦ The only plausible explanation for this is that man’s relationship with his fellows is an integral component of his relationship with God. By helping others, we ultimately attain a higher level of spirituality than we could have had we ignored their needs and confined ourselves to the “ivory tower” of exclusive Torah study. We are unable to perceive this type of growth in our current state, but when the veil of corporeal-

ity will be finally removed, we will see that the reward for acts of spiritual sacrifice exceeds by far every other kind of spiritual recompense.

Thus, even according to Rashi, who is of the opinion that God’s appearance is unrelated to the arrival of the three guests, Avraham did not at all abandon God’s presence in order to welcome the three Arabs — accommodating the guests was in fact a crucial aspect of his relationship with God.

39 על פי דברים אלו, מובן כיצד עוב אברהם את הקב"ה ויצא לקראת אורחיו, שכיון שלאחר מילתו השרה הקב"ה את שכינתו עליו באופן תמידי וקבוע, וביתו נעשה כבית מועד להשראת השכינה, אם כן כשיצא אברהם לקראת אורחיו, לא היה בכך משום עזיבת מקום השכינה, וכיון שלא היה זה תוך כדי דיבור עם הקב"ה, אין בזה משום פגיעה בכבודו של הקב"ה.

וכן מצינו במשכן, שהיה מקום להשראת

והנה אברהם אבינו נעשה המרחב הגדול זו גילוי שכינה, פתאום וירא וכנה שלשה אנשים ולנים עליו, מזה צטנמו הצין כי לריך להכניסם לביטח, שאלמלא כן בודאי לא הי' רואה אותם צעימו הזכות כדולת, על כן הצין מזה כי גדולה הכנסת אורחים יותר מקצלת פני השכינה. וזה שפי' רש"י ז"ל, וירא וירא שני פעמים, כראשון כמשמעו וכשני לשון הצנה, כי מזה שראה השלשה אנשים הצין שפריך לרון לקראתם כי גדולה הכנסת אורחים יותר מקצלת פני השכינה.

דעת פרשת וירא שרגא קלא

לא היתה זו ראייה מקרית אלא ראייה בכוונה תחילה, כי אין מקרה אצל האבות אלא הכל נעשה בחשבון ובדעת, ובמיוחד אברהם אבינו שהקב"ה המליכו על שתי עיניו בשעה שמל את עצמו (מדרים דף לב ע"ב).

ואם כן, הרי העיניים שלו לא שוטטו מעצמם ולא ראו מה שלא צריך לראות, ובהכרח, שמה שהתורה כותבת עליו וישא עיניו לא היתה זו פעולה טמאית, אלא הוא התכוון בכוונה תחילה לראות. וראוה עוד משי"ב בסוף הפרשה (להלן כב, ט).

ולפי"ז מיושב היטב מה שלמדו חז"ל מאברהם אבינו שהניח את השכינה והלך לקבל את פני האורחים, שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה (שבת דף קכו ע"א).

אך עדיין קשה מהיכן אברהם אבינו בעצמו למד וידע דין זה שמוותר לעזוב את השכינה ולרוץ אל שלושה ערביים.

אלא היות שהקב"ה המליך אותו בשעת המילה על שתי העיניים, והם לא ראו את מה שלא צריך לראות, ומזה שענינו נשאו את עצמם וראו את הערביים, הבין אברהם אבינו שהוא צריך עתה בעיצומה של קבלת פני השכינה לראות אותם.

ומכך הבין אברהם אבינו שגם באמצע קבלת פני שכינה צריך לעזוב את השכינה וללכת לקבל את פני האורחים, כי גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה.

דרש דוד / וירא

כדי לבאר דבר זה, יש להקדים את מה שנתבאר במאמרנו הקודם 'אברהם אבינו - משכן השכינה' שיש הבדל בין אופן וצורת ההתגלות של הקב"ה לאברהם לפני שנימול, ובין אופן ההתגלות אליו לאחר המילה. שלפני המילה, היה הקב"ה מתגלה לאברהם כל פעם בנפרד לצורך המסויים שהיה באותו הזמן, כגון לדבר עמו, לצוותו, לברכו, לכרות עמו ברית וכיוצא בזה, ואילו לאחר המילה, היתה השכינה שורה עליו באופן תמידי.

השכינה באופן תמידי, ומשה רבינו היה יוצא ונכנס, ולא היה הדבר נחשב כעזיבת מקום השכינה, כי שם היה מקומה התמידי אמנם, כששמע משה את הקול מדבר אליו כדי ללמדו או לצוותו, מיד היה נכנס לשמוע את הדברים ולקבלם.

זהו ביאור דברי חז"ל: "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה", כלומר, שבמקום שהשכינה שורה - גדולה היא הכנסת האורחים עד כדי שתמתין השכינה, כביכול, ויפנה האדם לקבל את אורחיו נאבל היכן שהשכינה נמצאת בומן של דיבור והוראה, לא למדנו שום היתר לעזוב את השכינה ולקבל אורחים.

וי"ל בעוד אופן אומרו אל נא תעבור מעל עבדך. ע"ד מאה"כ (תהלים כו) אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי. אברהם אבינו לאחר שמל א"ע והגיע למדרגה הגבוהה ביותר של התהלך לפני והיה תמים, ביקש מהש"ת אל נא תעבור מעל עבדך, שהש"ת ישאר תמיד להיות עמו, בחי' שבתי בבית ה' כל ימי חיי. וכמו שנארנו הכוונה בזה, שהבית שלו יהיה בית ה' ומתוך כך יהיה יושב תמיד בבית ה'. וכלשון הוזה"ק (ח"ג לב). מאן דיתבי עם מלכא כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה, ופירשנו בזה שהבקשה היחידה שיש לבקש בעת כזאת היא הא גופא שיהיה תמיד יתיב עם מלכא, אחת שאלתי שבתי בבית ה' כל ימי חיי. ועד עתה לא היה אברהם אבינו יכול להעזי לבקש זאת, רק עתה משהגיע למדרגה העליונה של התהלך לפני והיה תמים בתכלית השלימות שתייכן, שבך חותמין מגן אברהם, אז ביקש ה' אל נא תעבור מעל עבדך, כשם שבאת אלי כעת כך תשאר ותהיה עמי תמיד.

וכח זה השריש אברהם אבינו בעם ישראל, את מדת אהבה אהבת ה' ואהבת הבריות. שאפילו שאינו יודע כלל מי הם האורחים רק שהם מבניו של מקום הריהו אוהב אותם, וזה מעורר רחמים ותסדים.

קפב תפארת שמשון • ביאורים

והנה הלכה זו מפורסמת לכל אחד מאתנו. אמנם מיניה וביה מונח כאן עוד ענין שלא כל כך שמים לב אליו, והוא: שבאמת כשהתעסק אברהם אבינו במצות הכנסת אורחים, הוא לא התנתק לגמרי מהמצב של השראת השכינה, ואדרבה הרי זו היתה כל בקשתו: "אל נא תעבר מעל עבדך", היינו שביקש מהשכינה שלא תעזבהו, שאע"פ שבזמן הזה היו כל אבריו וחושיו עסוקים במצוה הגדולה של הכנסת אורחים, כי זה עצמו רצון ה' ומצותו שיתעסק עכשיו עם אורחיו - עם כל זה מחשבתו וכוונת לבו לא זזו ממצבו הקודם.

וכן מצינו בהמשך הפרשה: "ואברהם עודנו עומד לפני ה'", ופירש"י שהכוונה כאילו כתוב "וה' עודנו עומד על אברהם", ובאמת שני המובנים תלויים זה בזה, שאברהם לא הסיח דעתו מלהיות עודנו עומד לפני ה', ולכן גם ה' לא עזבו ועודנו עומד על אברהם.

מונחת כאן הלכה גדולה למעשה. בזמננו, השראת השכינה והדביקות הגדולה ביותר שאפשר להשיג היא בלימוד התורה, וידוע שהלכה היא שמפסיקין מלימוד

התורה כדי לעשות מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, וע"ז אנו סומכים כשנוסעים לחתונות, ולהבדיל ללוויות רח"ל, וכן לשאר עניינים של עשיית חסד. אבל הרבה סבורים שהנה הותר 'לטרק את הדלת' ולהפוך פנינו מן התורה, שהרי פטור אני - העוסק במצוה פטור מן המצוה, והעול והכוברדראש שהיה לו כשהשתתף באותו יום בשיעור תורה או כשישב ולמד בבית המדרש, זרק מעליו, וישוב באוטובוס ומשוחח בחופשיות על שטויות והבלים, ומתנהג בקלות ראש ופריקת עול, שהרי פטור אני כעת מעול תורה...

אכן לא כך לימדנו אבינו הזקן. גם כאשר הלך להתעסק בהכנסת שלשה ערבים אל תוך ביתו, והשתדל בכל כוחו למלאות צרכיהם באופן מופלא - הוא לא הלך והצטרף להיות אחד מבני חבורתם, אלא "ואברהם עודנו עומד לפני ה'", הוא לא ניתק את עצמו מהקדושה אף לרגע.

ומדוע באמת ביקש מהקב"ה להמתין לו, ולא שיבוא אח"כ פעם שניה? כתב בספר 'דעת תורה', שאם הקב"ה הולך מהאדם, קשה הדבר מאוד מאוד להשיגו פעם שנית, והזוכה להיות בבחינת "עולה בהר ה'", עליו להשתדל מאוד גם להיות בגדר "יקום במקום קדשו" ולא ליפול משם, כי אם ירד לרגע, לא במהרה יזכה לעלות שוב. לכן ביקש אברהם אבינו מהקב"ה שימתין לו.

וכן אנחנו, מי שמתנתק מן התורה, ואפילו לצורך מצוה, לא במהרה יחזור לסייעתא דשמיא והקירוב שהיו לו מקודם, ולכן ההלכה היא (יר"ד סי' רמ"ב ס"ט) שהיוצא מלפני רבו לא יחזור לו אחריו, אלא נרתע לאחוריו ופניו כנגד פני רבו, היינו שגם כשעוזב את התורה לענין נחוץ, יהיו פניו מכוונות תמיד כנגד התורה, ויצפה במחשבתו מתי יוכל לחזור לתלמודו, ואז כשיחזור, ימצא את הסייעתא דשמיא עומדת ומחכה לו, ויזכה שלעולם לא תעזבהו.

תפד באר וירא משה

יתגלה האור הרי יהיו בבחינת "מהלכים" וזהו פירוש: "תלכו", שהרי המלאכים הם עומדים, אך הגילוי הזה יסייע בידם להיות בבחינת "תלכו". ורמז לדברינו, כי "באלוני ממרא הוא יושב" עולה בגימטריא "שבתי" כי בשבת מתגלה האור הגנוז כמ"ש בזה"ק (ח"א. כ"א. א') וכמבואר (פרשת בראשית מאמר שלישי).

ט.

ויאמר אדני אל נא תעבור מעל עבדך (שם ג')

אמרו חז"ל (שבת קכ"א. א') גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני השכינה, וחב"י וכי יש לך דבר גדול יותר מקבלת פני השכינה, אמנם השמיענו חז"ל מעלתה של הכנסת אורחים שמביאה לידי הכנעה, כמו שכתב הש"ת ו"ל (תורה שבכתב פ' וירא) בביאור מצות הכנסת אורחים, "ולא תימא שהיא מדה, אלא המקיים אותה מקיים מ"ע דהתלכת ברכיו, ויש לו שכר כמצווה ועושה וכו', כי הקב"ה מכניס אורחים בכל עת ובכל עשה ובכל רגע, כי אם לא היה מכניס אורחים ברגע כמימרא היה העולם אבד ר"ל כי כל העולם אורחים הם לגבי הש"י, כאורח נטה לזון כי גרים אנחנו וכו'".

נמצא שעל ידי הכנסת אורחים מוכיח האדם שהוא עצמו אינו אלא אורח בעולם, וממילא נכנע לכו, ואלו הקבלת פני השכינה - עם כל הזכות שבדבר - עלולה להיות לו למוקש שיכשל בהתנשאות, כפירש"י (במדבר י"א. כ') על הכתוב: יען כי מאסחם את ה' אשר בקרבכם, אם לא נוטעתי שכיתי ביניכם לא גבה לבבכם ליכנס לכל הדברים הללו.

ויסוד זה למדנו מאברהם ראשון הענונים, שביקש מהש"ת שישיר שכינתו עליו תמיד, באמרו: אל נא תעבור מעל עבדך, ועשה פעולה בכיוון זה, וירץ לקראתם מפתח האהל וזהו הכנעה כמבואר. ולא זו בלבד אלא הגיע לשלימות ההכנעה, שנאמר "וישתחו ארצה" כמבואר (במאמר שלישי בפרשתינו). וע"י זה רצה למנוע התנשאות והעסקת את השכינה, ולפיכך דבק בענוה שעליה נאמר, "ואת דכא", ואמרו (סוטה ה' א') אני את דכא, וברש"י, "אני מרכין שכינתי אצלך".

49